

**MODERNIZAREA SISTEMELOR DE IMPOZITARE ÎN CONDIȚIILE ACTUALE:
FACTORI ȘI TENDINȚE**

**MODERNIZATION OF TAXATION SYSTEMS IN THE CURRENT ECONOMIC
CONTEXT: FACTORS AND TRENDS**

CZU: 336.221.4:004.77(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059780

Anatol GRAUR

R. Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova

graur.anatol@ase.md

ORCID: 0000-0003-0466-5627

Ruslan HAREA

R. Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova

harea.ruslan@ase.md

ORCID: 0000-0003-0098-6837

Abstract. *This article defines the requirements for building an optimal tax system. The relationship between the development trends of the company and the applied model is revealed. The impact of the process of digitalization of the economy on modern tax instruments is analyzed. The focus is on e-invoicing, e-commerce and IT parks.*

Cuvinte cheie. sistem fiscal, digitalizare, COVID-19, e-faktură, e-comerț, parc-IT, nerezident

Clasificarea JEL: M41

Introducere.

Un sistem fiscal optim ar trebui conceput astfel încât să fie asigurată o distribuire echitabilă a poverii fiscale, utilizare eficientă a resurselor bugetare, implementare a obiectivelor politicii macroeconomice și gestiune eficientă a mecanismului fiscal. Determinarea structurii desăvârșite a sistemului fiscal, care ar permite încasarea veniturilor fiscale planificate și, în același timp, satisfacția contribuabilului, este o sarcină dificilă și necesită cercetări teoretice suplimentare și dezvoltare practică.

Digitalizarea transformă modul în care sunt raportate și plătite impozitele. Atât țările avansate din punct de vedere digital care doresc să extindă domeniul de aplicare și automatizarea sistemelor lor fiscale, cât și autorități mai puțin dezvoltate, care tind să treacă la sisteme digitale pentru a face față pandemiei de COVID-19, aplică inovații și investiții semnificative în acest domeniu. Ca urmare, impozitarea entităților care utilizează tehnologia digitală este una dintre prioritățile forurilor internaționale unde se discută probleme de erodare a bazei de impozitare și a transferului profiturilor, existența discrepanței între nivelul de impozitare și valoarea creată, generată de activitățile digitale.

Metode aplicate.

Metodele aplicate la elaborarea studiului, au fost variate: analiza datelor și informațiilor din literatura de specialitate și actele normative, comparația între conceptele și doctrinele fiscale, deducția, formulând concluzii în baza cercetării realizate.

Rezultate și discuții.

Cel mai important indicator în evaluarea sistemului fiscal al unui anumit stat și a orientării sale sociale este raportul dintre impozitele directe și indirecte în combinație cu diferite metode de impozitare (egală, proporțională, progresivă, regresivă), precum și efectele preconizate. În literatura de specialitate sunt definite [4] patru modele de bază ale sistemelor fiscale: anglo-saxon (modelul 1),

eurocontinental (modelul 2), latino-american (modelul 3) și mixt (modelul 4), a căror desriere este prezentată în figura 1 (Fig. 1).

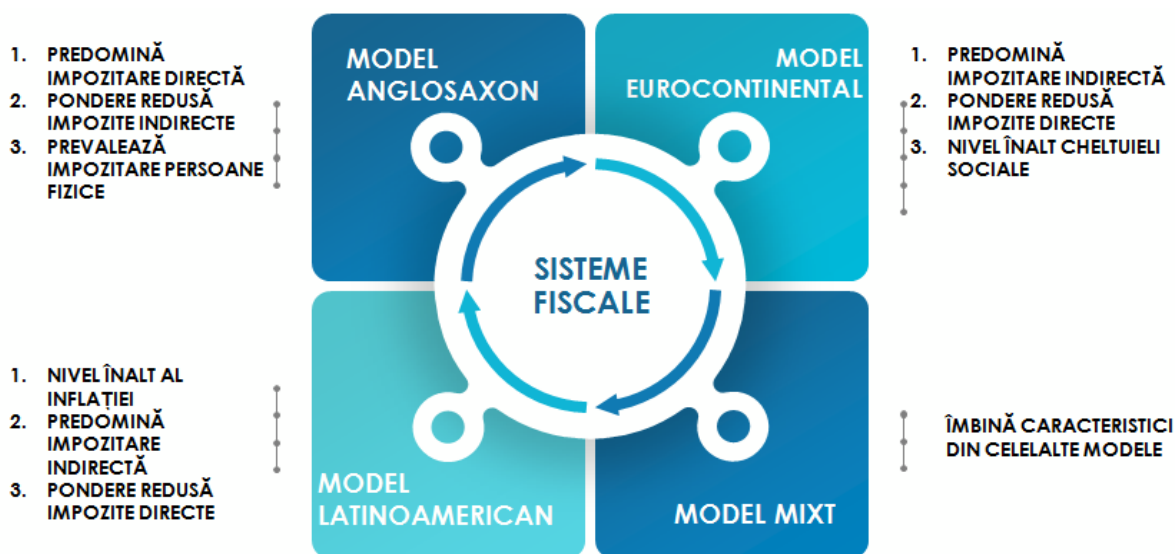

Figura 1. Modele de bază ale sistemelor fiscal

Sursa: adaptat de autor în baza [4]

Sistemele fiscale tradiționale sunt orientate preponderent spre executarea funcțiilor de colectare și distribuție, și mai puțin pe cea de stimulare a dezvoltării economice. Un accent mai slab este pus pe simplificarea administrării mecanismului fiscal cu povară informațională majoră asupra mediului de afaceri (Figura 2).

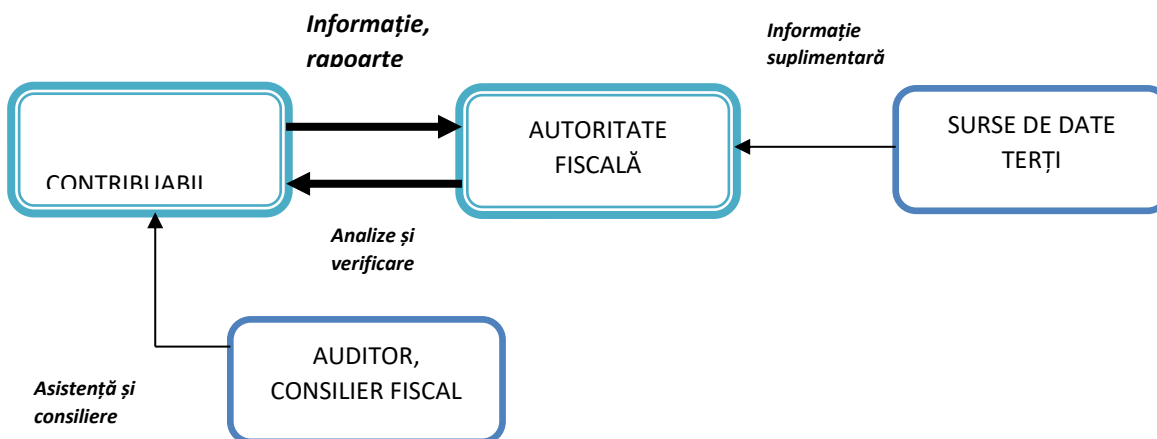

Figura 2. Structura sistemului fiscal tradițional

Sursa: adaptat de autori în baza [9]

Actualmente economia mondială este afectată de factori și provocări - pandemia de COVID-19, digitalizarea, globalizarea, care fac apariția unor instrumente fiscale noi.

Potrivit practicilor existente, în perioadele de criză economică, rolul impozitelor indirecte crește. În 2021, în contextul pandemiei de coronavirus COVID-19, se constată o reducere a veniturilor fiscale din impozite directe, în legătură cu care multe țări iau măsuri de reglementare fiscală anticriză în materie de impozite indirecte. În perioada pandemiei din 2020-2021, măsurile fiscale anticriză au afectat doar impozitele directe și primele de asigurare, ceea ce confirmă două concluzii: utilizarea

unui model mixt al sistemului fiscal, care ar evita dependența de un anumit grup de impozite și despre neutralitatea impozitelor indirecte.

Digitalizarea și inovația în ceea ce privește colectarea optimă a informațiilor fiscale este în continuă creștere. Cerințele de a cunoaște și colecta impozitele într-un format digital sau de a emite facturi pe cale electronică pot crește eficiența sistemului fiscal, oferind în același timp un impuls pentru creșterea economică. Încorporarea impozitelor în sistemele pe care contribuabilii le folosesc în mod natural, cum ar fi software-ul de contabilitate, poate duce la schimbări esențiale de structură.

Aceste programe de reformă, adesea ambițioase, pot avea ca scop accelerarea ciclului fiscal, reducerea decalajelor fiscale prin reducerea erorilor, identificarea mai bună a evaziunii fiscale, sprijinirea digitalizării economiei, colectarea de date în timp real etc.

O altă provocare actuală sunt activitățile societăților multinaționale care capătă o importanță tot mai mare în generarea valorii la nivel global, folosindu-se de active intangibile valoroase protejate de drepturi de proprietate intelectuală ("intellectual property" sau "IP") [10]. Dezvoltarea economiei colaborative (en. "sharing economy") are la bază împărțirea activelor deținute de o persoană (persoană fizică sau persoană juridică), cu o altă persoană, prin intermediul unei tranzacții realizate în mediul on-line. În acest context, reconfigurarea sistemului fiscal poate avea loc prin aplicarea de impozite pe cifra de afaceri a companiilor digitale, reținere la sursă pentru tranzacțiile digitale, impozitarea veniturilor din prestarea de servicii digitale [10].

Un concept aprobat pentru dezvoltarea sistemelor fiscale optime este precompletarea rapoartelor și prelucrarea masivelor de informație necesare politicilor și deciziilor de ordin fiscal. Conceptul este destul de simplu: în cazul în care autoritatea fiscală are deja informații despre un contribuabil din alte surse, poate precompleta declarațiile cu aceste cifre, în loc să ceară contribuabilului să le furnizeze din nou. Acest lucru reduce erorile și simplifică procesul de verificare. Sursele de date pot include angajatori, bănci, companii de asigurări sociale, medicale publice sau private, birouri de statistică și alte autorități guvernamentale. Pentru ca precompletarea să funcționeze, conexiunile cu datele de la aceste persoane terțe trebuie să fie aplicat un soft de înaltă calitate, în timp real și fiabil. Un mod consecvent de identificare a contribuabilului în toate aceste interacțiuni este un sistem național de identitate de înaltă calitate.

Multe țări urmăresc digitalizarea impunând facturi electronice, uneori doar pentru tranzacții cu autoritățile de stat (B2G) sau între agenții economici (B2B). În Republica Moldova acest mecanism deja este implementat prin completarea facturilor electronice, deși nu este obligatoriu pentru toate tranzacțiile. Acest sistem de remitere electronică a facturilor este comod prin faptul economiei de timp și hârtiei, dar și o transmitere instantaneu a unei copii autorității fiscale, fapt ce oferă o mai mare vizibilitate a activității economice și taxabile în timp real. Aceste sisteme prezintă avantaje doar dacă sunt complet obligatorii pentru toate tranzacțiile și totii agenții economici. În același timp, entitățile micro și mici ar putea avea probleme cu costurile și complexitatea aplicării unui regim electronic în activitatea sa.

Raportarea bazată pe tranzacții sau raportarea în timp real este o inițiativă slab aplicată în unele țări, dar care permite autorităților să realizeze verificări automate asupra facturilor, cu efect pozitiv în majorarea veniturilor prin creșterea conformării și reducerea fraudei. În plus, în condițiile unei implementări corecte, această cerință va ajuta companiile să își automatizeze multe dintre procesele interne. Ea poate fi însoțită în mod eficient de facturarea electronică (e-invoicing), măsură care le poate aduce companiilor un plus prin adaptarea propriilor sisteme la această modalitate. Un pas în această direcție a fost realizat prin intrarea în vigoare a Directivei 2014/55/UE [1], ce vizează introducerea facturării electronice pentru achizițiile în cadrul tranzacțiilor cu instituții publice (B2G), cu caracter obligatoriu pentru statele membre UE.

Autoritățile fiscale crează din ce în ce mai mult instrumente pentru colectarea de informații în timp real atât de la contribuabili, cât și de la terți cheie – cum ar fi angajatorii – care generează informații legate de impozite (figura 3). Acest lucru le oferă o mulțime de date care nu sunt util doar pentru verificarea informațiilor fiscale, dar oferă și o viziune de înaltă calitate asupra economiei care poate

fi utilizată pentru planificarea bugetului național, politica economică sau chiar pentru testarea efectelor acesteia. Aceste informații sunt în mod normal mai detaliate decât instrumentele fiscale tradiționale.

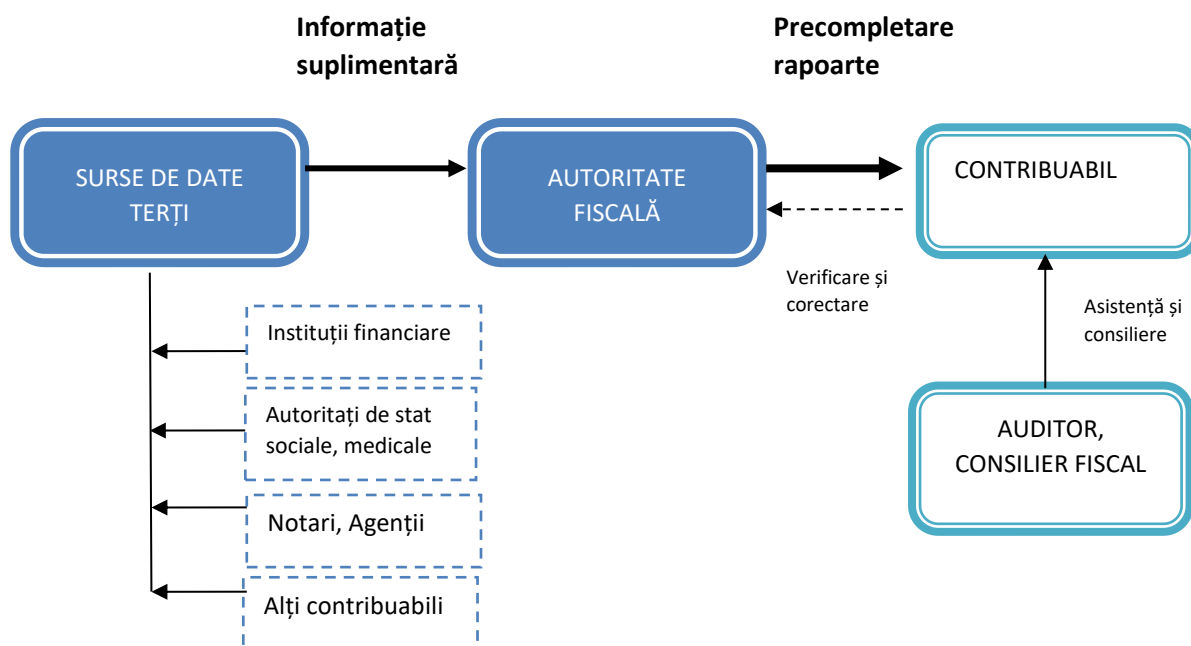

Figura 3. Structura sistemului fiscal digital (inteligent)

Sursa: adaptat de autori în baza [9]

Dezvoltarea în continuare a tehnologiilor digitale și îmbunătățirea formatului existent de interacțiune între plătitorii de TVA și autoritățile fiscale ar trebui să conducă inevitabil la tranziția de la TVA-ul tradițional prin digitalizarea acestuia la un nou nivel calitativ - **TVA inteligent**.

TVA inteligent (smart-VAT) este un model de impozit indirect al viitorului, calculat și colectat fără intervenția umană, care se bazează pe utilizarea tehnologiei blockchain. Acesta este un nivel de automatizare în care calcularea și plata impozitelor din contul contribuabilului se va efectua în modul online. Ca urmare, necesitatea depunerii declarațiilor fiscale va fi eliminată, iar intervenția inspectorului fiscal este posibilă doar în cazuri excepționale.

Mecanismul infrastructurii **TVA - inteligent** poate fi reprezentată sub formă de nivele. La primul nivel toate tranzacțiile sunt înregistrate prin intermediul caselor on-line, e-facturării și al software-ului specializat. La al doilea nivel se consolidează datele culese despre contribuabili. Următorul nivel implică o verificare automată a tranzacțiilor cu riscuri mari și medii, pentru care se trimit solicitări de date suplimentare. Și ultimul nivel este precompletarea și plata taxei pe valoarea adăugată.

Blockchain este un registru digital incoruptibil de tranzacții economice care poate fi programat să înregistreze nu doar tranzacții financiare, ci orice are valoare. Aplicarea Blockchain în fiscalitate ar permite analiza locului unde s-a plătit TVA și reducerea fraudei de TVA, oferirea de date de către companiile multinaționale, comunicarea lejeră și credibilă cu autoritățile fiscale, verificarea raționamentului în stabilirea profitului realizat de o afacere în diverse jurisdicții, oferirea de vizibilitate sporită asupra tranzacțiilor micro, precum cele realizate de persoane fizice ca parte a "sharing economy", reducerea poverii administrative și colectarea taxelor la un cost mai mic., reduceri de costuri și valoarea adăugată în cadrul afaceri, între afaceri, între afaceri și clienți, dar și între afaceri și guverne [10].

Un pas spre digitalizarea sistemului fiscal este introducerea de echipament de casă online (figura 4).

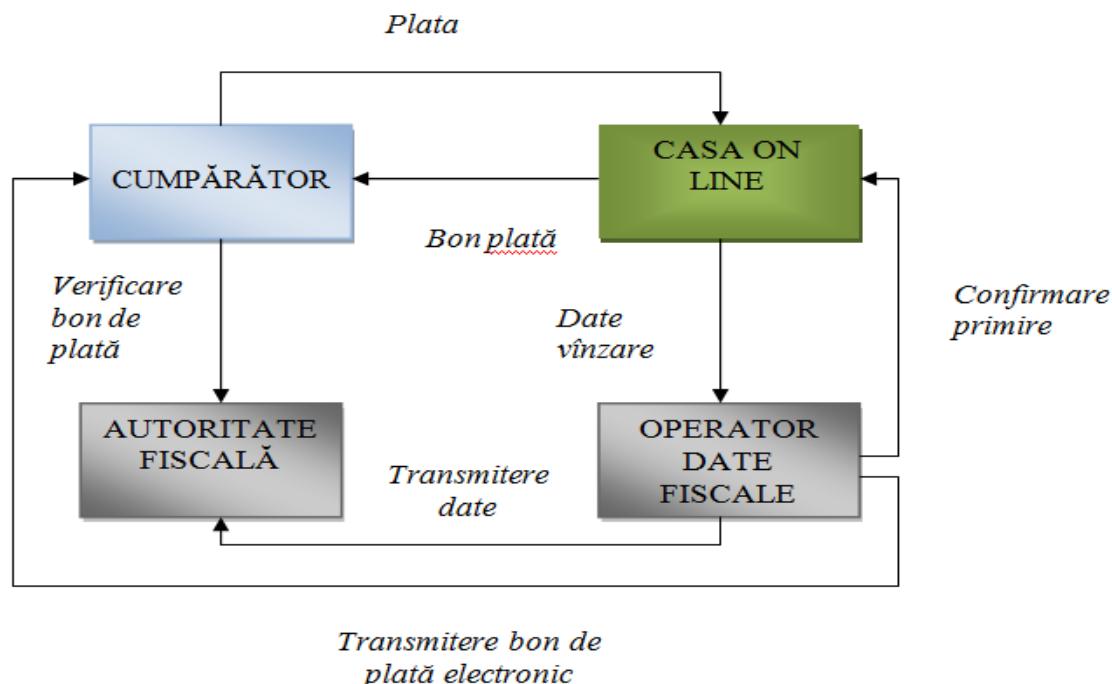

Figura 4. Funcționarea on-line casieriei
Sursa: elaborat de autor

Printre avantajele de funcționare a **on-line casieriei** pot fi enumerate:

- Generează documente fiscale: cecuri, documente de regim special, rapoarte;
- Echipat cu modul pentru înregistrarea și stocarea datelor fiscale;
- Trimite toate documentele la autoritățile fiscale prin Operator de date;
- Tipărește cecuri în format special: numele și cantitatea produsului, codul QR, informații detaliate despre companie sau antreprenor;
- Transmite cec electronic la SMS sau o adresă de e-mail;
- După încheierea turei se imprimă un raport cu expediere operatorului.

Un obiectiv important al celor mai avansate autorități fiscale este acela de a încorpora impozitele în așa numitele ecosisteme naturale. Aceste sisteme presupun încorporarea sistemului de impozite în platformele contabile. Este un concept nou, în care formularele pe hârtie au fost digitalizate, iar impozitele nu sunt calculate și raportate separat, dar printr-un proces automat din același sistem. Acest lucru se face imediat, invizibil și exact pentru majoritatea utilizatorilor, fără a se baza pe conformitatea voluntară. Dacă informațiile în timp real conduc la o creștere a impozitării în timp real, atunci acest lucru ar putea reduce decalajul dintre activitatea entităților și colectarea veniturilor la buget. În opinia autorului, acest mod de integrare este în mare parte încă teoretic, existând constrângeri și neacceptare din partea contribuabililor din cauza influenței asupra planificării fiscale [11].

În Republica Moldova autoritățile guvernamentale au realizat pași mari cu privire la implementarea procesului de e-guvernare. Reconfigurarea sistemului fiscal în Republica Moldova are la bază diferite instrumente de ordin digital (figura 5):

- identificare digitală și semnătură electronică;
- registre electronice, platforme electronice guvernamentale;
- precompletare a rapoartelor fiscale, financiare și statistice;
- emitere și circulație a e – facturii;
- mecanism pentru impozitare a serviciilor electronice prestate de nerezidenți;
- dezvoltarea parcurilor IT și impozitarea preferențială.

Figura 5. Instrumente ale digitalizării sistemului fiscal în Republica Moldova

Sursa: elaborat de autor

Serviciul **“Ghișeu unic de raportare electronică”** a fost elaborat în vederea simplificării procedurii de raportare fiscală, financiară, statistică pentru toți actorii implicați în acest proces, fiind un punct unic de prezentare a rapoartelor de către contribuabili către Autoritățile publice vizate — Ministerul Finanțelor, Serviciul Fiscal de Stat, Casa Națională de Asigurări Sociale, Compania Națională de Asigurări în Medicină, și Biroul Național de Statistică. Serviciul “Ghișeu unic de raportare electronică” este disponibil pentru accesare de pe pagina: <https://raportare.gov.md/> [6]

Pentru autentificarea rapoartelor fiscale, transmise de către contribuabili prin intermediul serviciului „Declarație electronică” este necesar de a aplica semnăturile electronice de autentificare. Semnăturile utilizate de contribuabili în cadrul serviciilor fiscale electronice sunt un instrument analog al semnăturii proprii tradiționale, destinate autentificării documentelor electronice. Ele au același statut ca și semnătura tradițională, pe suport de hârtie. Aceste semnături asigură verificarea integrității documentelor, confidențialitatea documentului, identificarea persoanei, care a transmis documentul. Tipurile de semnături electronice sînt următoarele:

- a) semnătura electronică simplă;
- b) semnătura electronică avansată necalificată;
- c) semnătura electronică avansată calificată [2].

Serviciile fiscale electronice sunt accesate prin intermediul SIA **„Cabinetul personal al contribuabilului”** care permite modul de gestionare, accesare și utilizare a acestora, precum și modul de întocmire, semnare, transmitere și recepționare a documentelor fiscale electronice de către contribuabili, utilizând metode automatizate de prezentare a acestora în formă electronică. Contribuabilii beneficiază de acces la serviciile fiscale electronice prin intermediul SIA „Cabinetul personal al contribuabilului” cu titlu gratuit, accesibil pe portalul www.sfs.md (<https://cabinetpersonal.sfs.md>) sau „Ghișeului unic de raportare”, accesibil pe portalul www.raportare.gov.md [3,6]

Lista serviciilor fiscale electronice oferite contribuabililor este prezentată în tabelul 1 [5].

Tabelul 1

Lista serviciilor fiscale electronice oferite contribuabililor în Republica Moldova

Persoane juridice și fizice ce desfășoară activitate de întreprinzător	Persoane fizice-cetățeni
Serviciul Declarație electronică	Serviciul Declarație electronică
Serviciul Comanda on-line a formularelor tipizate	Serviciul e-Cerere
Serviciul e-Factura	Serviciul Contul curent al contribuabilului
Serviciul Colectarea informației din surse indirecte	Serviciul Verificarea obligațiunii fiscale
Serviciul e-Cerere	Serviciul Fișa imobilului
Serviciul Contul curent al contribuabilului	Serviciul Diseminare mesaje
Serviciul Acces avansat la informații despre contribuabil	-
Serviciul Diseminare mesaje	-

Sursa: adaptată de autor în baza [5]

Accesul la sistemul informațional vamal se realizează pe baza cheilor de acces eliberate la cererea agentului economic, care corespunde următoarelor criterii: să dispună de infrastructură informatică adecvată; să utilizeze standardele de conexiune la sistemul informațional vamal agreeate de Serviciul Vamal; să dispună de cel puțin un specialist competent în domeniul vămii. Odată cu autorizarea, persoana primește din partea autorității vamale cheile de acces la modulul informatic pentru prelucrarea declarației vamale în detaliu. ASYCUDA Word este un sistem informațional, parte componentă a Sistemului informațional integrat vamal. Acesta asigură gestionarea și procesarea formularelor și actelor vamale, utilizate în cadrul procedurilor de vămire.

Un pas spre reformarea mecanismului fiscal a fost modul de impozitare a serviciilor electronice prestate de nerezidenți. Serviciile electronice prestate de nerezidenți consumatorilor din Republica Moldova sunt impozabile cu TVA. În cazul prestării către persoanele juridice, acestea calculează și declară TVA independent (figura 6).

NEREZIDENT – PERSOANĂ JURIDICĂ

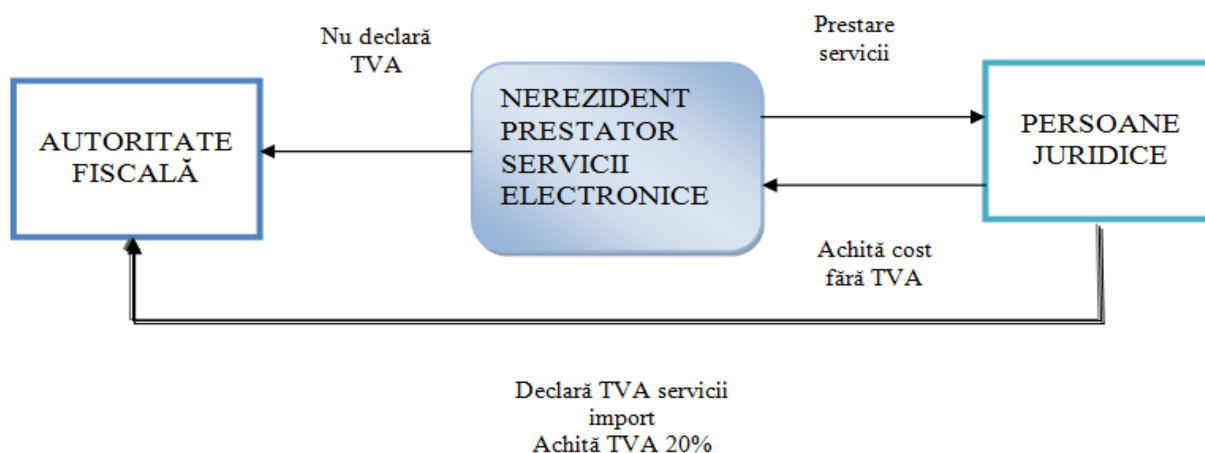

Figura 6. Mecanismul TVA aferent serviciilor electronice în relația nerezident – persoană juridică-rezident

Sursa: elaborată de autor în baza Codului fiscal [8]

La prestarea serviciilor electronice persoanelor fizice, nerezidenții urmează să se înregistreze ca subiect impozabil prin utilizarea serviciului electronic „e-Commerce VAT” de pe pagina oficială a Serviciului Fiscal de Stat www.sfs.md. Schema de calcul și plată a TVA în acest caz este prezentată în figura 7. Ca subiect impozabil sunt:

- Agenții economici nerezidenți, fără a deține formă organizatorico-juridică pe teritoriul Republicii Moldova, care prestează servicii cetățenilor Republicii Moldova (B2C), livrate prin intermediul rețelelor electronice.
- Agenții economici nerezidenți, care nu dețin formă organizatorico-juridică în Republica Moldova, prin intermediul cărora are loc achitarea de către persoanele fizice rezidente a Republicii Moldova, ce nu desfășoară activitate de întreprinzător, a serviciilor beneficiate prin intermediul rețelelor electronice de la alți nerezidenți, locul livrării cărora se consideră a fi Republica Moldova.

Obiectul impunerii cu TVA sunt serviciile electronice acordate:

- prin intermediul rețelelor electronice;
- de către nerezidenții ce desfășoară activitatea de întreprinzător, fără deținerea formei organizatorico-juridice în Republica Moldova;
- în adresa persoanelor fizice rezidente a Republicii Moldova ce nu desfășoară activitate de întreprinzător.

NEREZIDENT – PERSOANĂ FIZICĂ

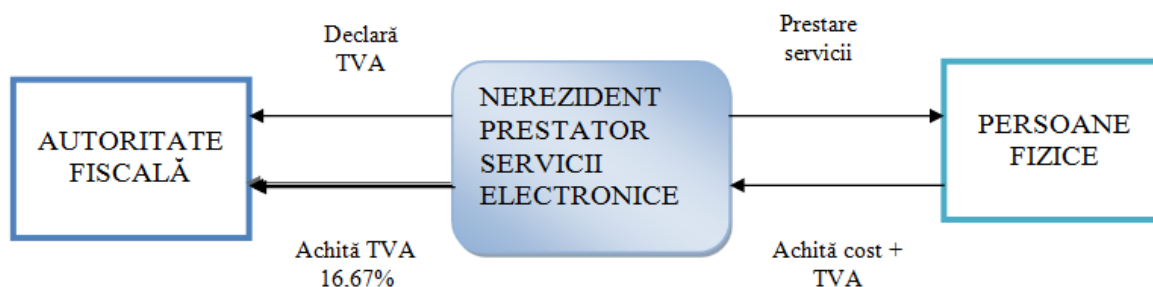

Figura 7. Mecanismul TVA aferent serviciilor electronice în relația nerezident – persoană fizică-rezident

Sursa: elaborată de autor în baza Codului fiscal [8]

Locul prestării serviciilor se consideră Republica Moldova dacă cel puțin una dintre condițiile de mai jos este valabilă:

- reședința persoanei fizice este Republica Moldova;
- sediul instituției financiare, în care este deschis contul, utilizat pentru achitarea serviciilor, sau a operatorului de mijloace financiare electronice, prin intermediul căruia are loc achitarea este Republica Moldova;
- adresa în rețea (IP) a dispozitivului, utilizat de către cumpărător pentru procurarea serviciilor este Republica Moldova;
- prefixul țării a numărului de telefon, utilizat pentru procurarea sau achitarea serviciilor, este atribuit Republicii Moldova.

Valoarea impozabilă a serviciilor prestate prin intermediul rețelelor electronice de către subiecții impozabili cu TVA nerezidenți reprezintă valoarea achitată de către cumpărători (fără T.V.A.). Cota taxei pe valoarea adăugată constituie 16,67%.

Un alt domeniu de digitalizare a economiei în Republica Moldova este activitatea și impozitarea domeniului IT care are unele particularități. Acceptarea și activitatea ca rezident al parcului IT se face

doar dacă mărimea minimă a ponderii veniturilor din activitățile menționate în totalul veniturilor din vânzări - cel puțin 70 %. Nu se consideră încălcare pe parcursul a cel mult oricărui 2 luni calendaristice ale anului calendaristic în curs, cu condiția asigurării indicatorului de 70% calculat total pentru anul respectiv. Impozitarea rezident al parcului IT se face la o cotă unică. Impozitul unic este în mărime de 7%, dar nu mai puțin de 30% din quantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul aferent perioadei fiscale a impozitului respectiv (Numărul de angajați x salariul mediu prognozat x 30% [8]. Impozitul unic include următoarele impozite și taxe datorate de rezidenții parcurilor în conformitate cu legislația aplicabilă și anume: *impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător; impozitul pe venit din salariu; contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii datorate de angajați și angajatori; primele de asigurare obligatorie de asistență medicală datorate de angajați și angajatori; taxele locale; impozitul pe bunurile imobiliare; taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehicule înmatriculate în Republica Moldova* [8].

Impozitul unic se calculează lunar, pornind de la venitul înregistrat pe parcursul lunii de gestiune, fără a lua în considerare datele cumulative înregistrate de la începutul anului calendaristic. Această cotă se aplică asupra venitului din vânzarea produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, executarea lucrărilor. Celelalte tipuri de venituri se consideră ca fiind impozitate prin aplicarea impozitului unic și nu se impozitează separat. Mărimea venitului respectiv se determină în conformitate cu prevederile SNC sau, după caz, ale IFRS. Returul de marfă sau discount (reducere), micșorează mărimea obiectului impunerii în perioada fiscală în care a avut loc returul de marfă (s-a acordat discount-ul), inclusiv în cazul în care vânzările aferente au fost reflectate în anii precedenți [8].

Pe data de 21 martie 2018, Comisia Europeană a prezentat o serie de măsuri menite să asigure o impozitare echitabilă și eficientă a afacerilor digitale care operează în cadrul UE. Pachetul include atât măsuri provizorii, sub forma unui impozit de 3% a veniturilor din servicii digitale, cât și o soluție pe termen lung, definind conceptul de "sediul permanent digital".

La nivel mondial, dar și european, peste 130 de țări, reprezentând peste 90% din PIB-ul global, au adoptat un cadru nou pentru reforma fiscală internațională, ce reprezintă o soluție bazată pe doi piloni. Conform Planului OCDE/G20 privind erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor (OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS) se implementează doi piloni de reformă. Pilonul unu presupune o distribuție mai corectă a profiturilor și a drepturilor de impozitare între țări în ce privește cele mai mari companii internaționale, cu pondere esențială în procesul de globalizare. În cadrul acestui pilon, 20-30% din profiturile celor mai mari și mai profitabile companii multinaționale ce depășesc o marjă de profit stabilită (profiturile reziduale) ar fi realocate spre jurisdicțiile în care sunt localizați utilizatorii și clienții acestora [7]. Prin aplicarea Pilonului doi are loc introducerea unui impozit minim global pe care țările îl pot utiliza pentru a-și proteja bazele de impozitare (impozitarea efectivă minimă a profiturilor întreprinderilor multinaționale). Cotă acestui impozit e de 15% pentru companiile multinaționale cu venituri de peste 800 de milioane de dolari și se aplică asupra profiturilor companiilor multinaționale obținute din străinătate. Aceasta ar conduce la redirecționarea unei părți din taxele datorate către statele în care sunt vândute produsele sau serviciile lor, și nu doar către țara în care ele își au rezidența fiscală. Acest din urmă pilon nu elimină concurența fiscală, dar stabilește limitări convenite multilateral [7].

Concluzii

Digitalizarea afectează sistemul economic și în special cel fiscal, având impact asupra tuturor actorilor, de la autorități de stat până la contribuabili. Legătura dintre contribuabili și autoritățile fiscale trebuie să se bazeze pe principii de echitate și simplitate, fără a cauza efecte negative asupra planificării fiscale la nivel microeconomic. Tehnologiile moderne trebuie aplicate astfel ca să contribuie atât asupra îmbunătățirii sistemului fiscal actual, cât și dezvoltarea mediului de afaceri.

Referințe bibliografice:

1. Directiva 2014/55/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind facturarea electronică în domeniul achizițiilor publice. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32014L0055>
2. Legea privind semnătura electronică și documentul electronic Nr. 91 din 27.06.2014. În: Monitorul Oficial Nr. 174-177 din 04.07.2014
3. Ordinul SFS Nr. 125 din 24-02-2020 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de utilizare a serviciilor fiscale electronice prin intermediul SIA „Cabinetul personal al contribuabilului”. În: Monitorul Oficial Nr. 63-68 din 28.02.2020
4. https://ndc-ipr.org/media/ndc_old/documents/Encikloped_teor_osnov_naloobl_2016.pdf
5. <https://servicii.dev.egov.md/ro/service/ID635>
6. <https://raportare.gov.md/>
7. Robert-Aurelian ȘOVA, Prof. univ. dr., Adriana Florina POPA, conf. univ. dr. *Digitalizarea afacerilor, o provocare pentru fiscalitate* <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/digitalizarea-afacerilor-o-provocare-pentru-fiscalitate-a8647/>
8. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 1997. În: Monitorul Oficial Nr. 62 din 18.09.1997. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130624&lang=ro#
9. <https://www.icaew.com/technical/technology/technology-and-the-profession/digitalisation-of-tax-international-perspectives#:~:text=Digitalisation%20is%20transforming%20how%20tax,learned%20from%20all%20of%20them.>
10. Ionuț Sas, Tehnologia fiscală a viitorului și viitorul fiscalității. <https://cdn.cursdeguvernare.ro>
11. Graur, A. (2017). Planificarea fiscală: instrument de optimizare a datoriilor față de buget.